

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ
КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет «Образотворче мистецтво»

Кафедра живопису

Туржанська Софія
ПОРТРЕТНО-ЖАНРОВА КОМПОЗИЦІЯ
«МАЙБУТНЄ»

Кваліфікаційна робота

другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 023 «Образотворче
мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація» галузі знань 02 «Культура і
мистецтво» спеціалізації «Станковий
живопис»

Науковий керівник:

зав. кафедри живопису,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри живопису ХДАДМ

Марія Миколаївна Ковальова

Консультант:

доцент кафедри живопису ХДАДМ

Микола Іванович Деркач

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню та створенню художнього образу дитинства в умовах війни, втіленого у станковій живописній композиції «Майбутнє». Основна увага приділена візуалізації символічного протиставлення: дитячої чистоти, віри та надії, які залишаються незламними навіть перед лицем трагедій, викликаних війною, та навколишнього хаосу й руйнувань.

У роботі обґрунтовано актуальність теми через вплив війни на сучасне покоління дітей, які, втративши безтурботність, стають носіями надії та джерелом натхнення для суспільства. Проведено аналіз зразків світового та українського образотворчого мистецтва, зокрема робіт Тетяни Яблонської, Пабло Пікассо, Кете Кольвіц та інших, які розкривають тему війни й дитинства. Ці приклади стали основою для формування концепції авторської роботи.

Композиція картини побудована на контрасті теплих світлих тонів центрального образу дитини, яка випромінює надію і духовну силу, з темним, хаотичним фоном, що символізує руйнівну природу війни. Додаткові елементи, такі як книги, олівці, промені світла та фігура кота, створюють багатошаровий образ, що підкреслює важливість творчості, освіти та захищеності навіть у найскладніші часи.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання її результатів у мистецтвознавчому аналізі, художній освіті та творчій діяльності. Картина «Майбутнє» не лише відображає сучасні виклики, але й нагадує про важливість збереження дитячої віри у добро, яка здатна стати рушійною силою у відродженні суспільства. Робота є емоційним посланням, яке закликає до збереження духовних цінностей та боротьби за краще майбутнє.

ANNOTATION

The qualification work is dedicated to the research and creation of an artistic depiction of childhood during wartime, embodied in the easel painting composition “The Future.” The primary focus is on visualizing the symbolic contrast between the purity, faith, and hope of a child, which remain unshaken despite the tragedies of war, and the surrounding chaos and destruction.

The work substantiates the relevance of the topic through the impact of war on the current generation of children, who, having lost their carefree childhood, become bearers of hope and a source of inspiration for society. An analysis of global and Ukrainian fine art examples, including works by Tetiana Yablonska, Pablo Picasso, Käthe Kollwitz, and others, is conducted to explore the themes of war and childhood. These examples served as the foundation for developing the concept of the author’s work.

The painting’s composition is built on the contrast between the warm, bright tones of the central image of the child, radiating hope and spiritual strength, and the dark, chaotic background symbolizing the destructive nature of war. Additional elements, such as books, pencils, beams of light, and the figure of a cat, create a multi-layered image emphasizing the importance of creativity, education, and safety even in the most challenging times.

The practical significance of the work lies in its potential use for art studies, artistic education, and creative practice. The painting “The Future” not only reflects contemporary challenges but also emphasizes the importance of preserving a child’s faith in goodness, which can serve as a driving force for societal renewal. The work is an emotional message that calls for the preservation of spiritual values and the fight for a better future.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1	
КОНЦЕПЦІЯ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ «МАЙБУТНЄ».....	7
1.1. Ідея та змістовне наповнення художнього твору «МАЙБУТНЄ».....	7
Висновки до першого розділу	9
РОЗДІЛ 2	
АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ КАРТИНИ У	
СТАНКОВОМУ ЖИВОПИСУ	
2.1. Огляд зразків образотворчого мистецтва майстрів	11
Висновки до другого розділу	22
РОЗДІЛ 3	
ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПРАКТИЧНІЙ	
АВТОРСЬКІЙ РОБОТІ «МАЙБУТНЄ»	
3.1. Художній образ дитини і війни в авторському творі.....	22
3.2. Композиційне та колористичне рішення авторського твору	25
Висновки до третього розділу	28
ВИСНОВКИ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32
ДОДАТКИ	
Додаток А. Список ілюстрацій	35
Додаток Б. Альбом ілюстрацій.....	36

ВСТУП

Актуальність дослідження. Дитинство під час війни: надія всупереч темряві. Тривала війна в Україні мала руйнівні наслідки для дітей, позбавивши їх права на спокійне і захищене дитинство. З початку подій мільйони дітей зазнали втрат і переселень, що глибоко вплинуло на їхній психологічний та емоційний стан. Розбиті школи, зруйновані родини та знищені громади залишають дітей у постійному стані тривоги та небезпеки. Втрата домівок і близьких робить їхню реальність ще більш нестабільною, залишаючи глибокі рани на їхніх душах.

Крім фізичної небезпеки, війна позбавляє дітей доступу до освіти, що є основою для їхнього майбутнього розвитку. Багато шкіл були змушені закритися через обстріли і небезпеку, а втрата можливості навчатися обмежує їхні перспективи та шанси на кращу долю. Життя під постійним страхом авіаударів, звуків сирен та невизначеності породжує емоційні травми, які можуть призвести до тривожних розладів, депресії та ПТСР.

Проте, навіть у найважчі часи війни діти дивляться на світ зовсім по-іншому. Їхня щирість, невинність і невичерпна віра в краще майбутнє вражають і надихають. Дорослі, обтяжені тягарем тривог і гірким досвідом, часто бачать лише темний бік реальності. Натомість діти не сприймають зло в його повному масштабі, вони легко забувають труднощі й болісні моменти, зберігаючи в своїх серцях тепло й надію. Їхні мрії малюють світ, наповнений радістю, добром і гармонією, навіть тоді, коли все навколо здається зруйнованим.

Саме ця здатність дітей бачити світлу сторону життя спонукає дорослих не опускати рук. Їхня щира віра у щасливе майбутнє стає джерелом сил і надії для всіх, хто поруч. Дитячі мрії та прагнення до радості нагадують, заради чого варто боротися. Усвідомлення цього дає мені впевненість, що після темряви війни обов'язково настане час відродження, і майбутні покоління зростатимуть у мирі, любові та щасті.

МЕТА: створити художній образ дитячого світу під час війни.

ЗАВДАННЯ:

1. Обґрунтування вибору теми і розробка ідеї художнього твору.
2. Огляд зразків образотворчого мистецтва за обраною темою.
3. Розробка художнього образу Дитячого світу в авторському творі.
4. Композиційне та колористичне рішення картини «Майбутнє».

ПРЕДМЕТ: Художній образ української дитини під час війни

ОБ'ЄКТ: Станкова картина «Майбутнє».

НОВИЗНА: Авторська інтерпретація художнього образу дитячого світу.

ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ: Результати роботи можуть бути використані у мистецтвознавчому аналізі, навчальному процесі та практичній роботі митців.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПЦІЯ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ «МАЙБУТНЄ»

У першому розділі обґрунтовано вибір теми твору, викладена ідея та змістовне наповнення художнього твору «Майбутнє».

1.1 Ідея та змістовне наповнення художнього твору «МАЙБУТНЄ»

Тема художнього твору “МАЙБУТНЄ” обрана через її глибоку емоційну та суспільну значимість. Війна в Україні створила нову реальність, в якій тисячі дітей були змушені швидко подорослішати, втративши безтурботне дитинство. Їхня щоденна реальність — це постійний страх, нестабільність і небезпека, що залишають глибокі сліди на їхньому емоційному та психологічному стані. Однак, навіть серед найгірших обставин, у дитячих очах зберігається світло — це світло надії, яке дає їм силу мріяти про мирне майбутнє, де немає місця війні та насильству.

Ця тема була обрана для того, щоб привернути увагу до важливості захисту дітей і до того, як війна руйнує не лише фізичні структури, а й дитячі мрії, надії та можливості. Водночас картина намагається показати, що навіть у темряві є промінь світла, а надія може існувати там, де, здається, немає жодних причин для оптимізму. “МАЙБУТНЄ” піднімає питання не лише про те, як війна впливає на дітей, а й про те, як діти можуть змінити світ своїм баченням, чистотою серця та незламною вірою у краще.

Художній твір “МАЙБУТНЄ” спирається на ідею контрасту між двома світами: світом війни та світом миру, світом втрат і світом надії. Діти, що постраждали від війни, часто є тими, хто, всупереч усьому, знаходить сили бачити майбутнє крізь призму можливостей, а не лише трагедії. Їхні мрії про мирне завтра стають своєрідним символом опору — опору проти безнадії та темряви. У той час, коли дорослі часто зосереджені на реаліях війни, діти бачать світ у його потенційній красі, вірять у можливість змін і здатні дивитися на майбутнє без страху.

Картина передає цей контраст через поєднання різних елементів. З одного боку, присутні символи руйнування та війни: образи смерті, темні

відтінки, тінь, що нависає над землею, що підкреслюють глибину трагедії та небезпеку, з якою стикаються діти під час війни. З іншого боку, у центрі картини — образи дівчинки, чиї очі сяють вірою і надією, чия присутність наповнена світлом і кольорами. Вона зображена як та, хто несе в собі майбутнє, як та, хто, попри все, зберігає людяність, щирість та бажання жити в мирі.

Чому саме діти є центром художнього твору?

Діти — це символ майбутнього, вони є тими, хто через декілька років буде творити нову реальність. Їхні мрії, віра і сподівання є фундаментом для відбудови суспільства після війни. “МАЙБУТНЄ” підкреслює, що незважаючи на жахи війни, саме діти, зі своїми чистими серцями і непохитною вірою, можуть стати рушійною силою для змін на краще. Вони не обтяжені цинізмом дорослого світу, не втрачають здатності мріяти і сподіватися, навіть коли все навколо виглядає похмуро.

Цей твір — своєрідний заклик не допустити втрати дитячих мрій, навіть у найтяжчі часи. Він закликає пам’ятати, що кожна дитина, яка пережила війну, потребує підтримки та захисту, щоб її мрії не згасли. Художній твір “МАЙБУТНЄ” — це не лише нагадування про біль війни, а й про силу людського духу, яка завжди знайде вихід із темряви до світла.

Змістовне наповнення та художні деталі

“МАЙБУТНЄ” наповнене символічними деталями, що підкреслюють тему надії та відновлення. Наприклад, темні, потойбічні образи символізують дух смерті, що переслідують нас, про що неможливо забути, але від чого можна абстрагуватись. З іншого боку, яскраві кольори, що з’являються у центральній фігурі дитину, символізуючи майбутнє, сповнене можливостей. Важливу роль відіграють також квіти, що проростають серед руйнувань, нагадуючи про силу життя, яка може прорости навіть у найскладніших умовах.

Світло, що огортає дитину, символізує безпечний простір, у якому вона може залишатися щасливою та захищеною, навіть коли зовнішній світ сповнений небезпеки. Це світло немов щит, що охороняє її доброту, мрії та

ніжність, дозволяючи плекати у собі внутрішнє місце гармонії та радості. Воно стає метафорою незламності людського духу, здатного творити щось світле навіть у найтемніші часи.

Картина передає глибокий емоційний спектр завдяки використанню кольору та гри світлотіней. Фон, виконаний у темних, ахроматичних тонах, говорить про тривогу, страх та біль втрат, які нагромаджуються у світі. Водночас м'яке, тепле світло, що оточує дитину, несе із собою тепло, затишок, захист та надію. Цей контраст між темрявою і світлом підсилює відчуття боротьби між добром і злом, вірою і відчаєм, роблячи цю дуальність центральною темою полотна.

Центральна фігура – дівчинка, зображена у моменті творчості, мрійливого споглядання чи внутрішнього спокою, уособлює невинність і чистоту, які мають цілющу силу. Її присутність говорить про те, що навіть у часи руйнувань і хаосу існує щось незламне, що нагадує про силу людського духу. Це унікальне “щось” здатне вести нас до світлого майбутнього, зберігаючи у собі джерело натхнення, віри та краси.

Висновок до першого розділу.

Обґрунтовано вибір теми “МАЙБУТНЄ” має глибокий сенс та актуальність у контексті сучасних подій. Віра в світле майбутнє та збереження дитячої наївності є надзвичайно важливими, особливо у світі, де війна та насильство залишають свій слід на кожному аспекті життя. Картина “МАЙБУТНЄ” нагадує нам, що навіть у найтемніші часи дитяча душа здатна зберігати світло. Це світло, що походить з глибини дитячого серця, є втіленням мрій про краще завтра. Навіть коли світ навколо сповнений руйнування та страху, дитина залишається вірною своїй надії, продовжуючи вірити в доброту та справедливість.

Саме ця дитяча віра є найчистішою формою оптимізму, яка надихає дорослих не втрачати надію. Зберігаючи в собі частину дитячої наївності, ми

можемо протистояти цинізму та жорстокості, які інколи стають частиною дорослого світу. Дитяча наївність – це не слабкість, а сила, яка дозволяє бачити можливості навіть там, де їх, на перший погляд, немає. Це вміння вірити в краще майбутнє, навіть коли все здається похмурим і невизначеним.

Картина показує, що, попри темряву, яка оточує, важливо зберігати в собі те світло, яке захищає дитину від зовнішнього світу. Це світло – це наша здатність мріяти, вірити та діяти, незважаючи на обставини. Вірячи в краще майбутнє, ми зберігаємо надію не лише для себе, але й для наступних поколінь, які побачать світ через наші вчинки та наші рішення.

Твір “МАЙБУТНЄ” нагадує, що кожен з нас може зберігати цю дитячу наївність та віру в краще, не дозволяючи темряві світу знищити те світло, яке живе всередині кожного. Світле майбутнє починається з нашої здатності бачити добро у найменших речах, з нашої готовності підтримувати тих, хто найбільше потребує нашої допомоги, і з нашої віри в те, що добро зрештою переможе. Ця віра – основа всього людського, що робить нас сильними навіть у найслабші моменти.

Зберігаючи в собі дитячу щирість і позитив, ми стаємо тими, хто може творити майбутнє, сповнене світла і радості. І саме тому важливо пам’ятати, що навіть один промінь надії може змінити цілий світ.

РОЗДІЛ 2

ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ МАЙБУТНЬОГО У СТАНКОВОМУ ЖИВОПИСІ

У другому розділі оглянуто зразки обозотворчого мистецтва майстрів станкового живопису стосовно художнього образу майбутнього.

2.1 Огляд зразків обозотворчого мистецтва майстрів станкового живопису.

Митці у своїй творчості нерідко звертаються до образу дитини як до потужного символу, що втілює незахищеність, чистоту та надію. Дитинство, як період абсолютної вразливості, у контексті війни набуває особливого значення. Образ дитини стає носієм багатозначних сенсів: з одного боку, він відображає трагедію і страждання, що викликані жахливими наслідками війни, а з іншого – уособлює стійкість, віру в життя і сподівання на мирне майбутнє.

Під час воєнних подій митці різних епох використовували цей образ для того, щоб звернути увагу на моральні й емоційні аспекти трагедії війни. Дитина на полотні чи в графічній роботі часто стає центральною фігурою, яка концентрує на собі увагу глядача, викликаючи емпатію і нагадуючи про руйнування людських цінностей у воєнний час.

Приклади таких зображень зустрічаються як у класичному, так і в сучасному мистецтві. Художники різних культур і періодів використовували образ дитини для виявлення універсальних емоцій – горя, страху, але також сили духу і надії, які залишаються навіть у найскладніші часи.

Тема війни та важких часів завжди була важливою для художників, оскільки мистецтво відображає глибокі соціальні, політичні та культурні трансформації. Війна не лише змінює ландшафт світу, але й впливає на людську свідомість, викликаючи складні емоції: від страху і горя до прагнення до змін. Для художників ця тема стає можливістю осмислити трагедію, відтворити її наслідки та спробувати знайти сенс у хаосі, що її супроводжує.

Картина Тетяни Яблонської *“Ворог наближається”* 1945 рік (рис 2.1) відображає драматичний момент людського життя в умовах війни. Через зображення тривоги та страху, що охопили мешканців села, художниця

прагнула передати всю глибину емоцій, які супроводжують очікування неминучої небезпеки. У цій роботі авторка вперше застосувала прийом діагональної композиції, який згодом присутній у багатьох її картинах. Ось основні художні рішення [4].

Кольорова палітра: Художниця використовує похмурі, приглушені кольори, що відображають важку атмосферу війни. Земляні тони, сіре небо та темні силуети створюють відчуття безнадії та страху.

Композиція: Центральними фігурами є мати з дитиною та дівчинка, що стоїть поруч. Їх розташування акцентує увагу на людських стражданнях. У глибину композиції йде колона біженців, що підкреслює масовість трагедії.

Динаміка руху: Напруженість створюється через розташування фігур та відчуття руху: люди поспішають, несуть речі, тягнуть худобу. Це передає панічний відступ перед лицем ворога.

Емоційний акцент: Вирази облич головних героїв – матері та дівчинки – відображають страх і відчай. Особливо яскраво це видно на обличчі дівчинки, яка дивиться на глядача з відчуттям тривоги та беззахисності.

Просторове рішення: Глибина простору досягається завдяки поступовому розмиттю фігур у дальньому плані. Скупчення людей та возів створює відчуття тісноти та дискомфорту.

Яблонська акцентує увагу на цивільному населенні, особливо на жінках і дітях, які найменше захищені у таких ситуаціях. Її герої – це звичайні люди, які опинилися перед лицем катастрофи. Через їхні емоції та поведінку художниця висловлює ідею про крихкість людського життя, про те, як війна руйнує звичний уклад і приносить із собою страждання [17].

Водночас, у картині є натяк на людську стійкість і готовність протистояти навіть у безнадійних умовах. Художниця хотіла показати не лише страх і біль, але й внутрішню силу людей, їхню здатність до згуртування перед загрозою. Образи матері, яка захищає свою дитину, чи старших людей, які намагаються заспокоїти молодших, акцентують на тому, що навіть у найтяжчі часи людяність і турбота залишаються незламними.

Тетяна Яблонська через цю картину прагнула не лише відтворити історичний момент, а й нагадати про моральну ціну війни, її руйнівний вплив на людське життя. Її твір – це попередження і заклик замислитися над трагедією війни, яка стосується кожного [8].

Війна змінює життя мільйонів людей, і художники через свої твори документують її реалії. Мистецтво стає свідченням часу, фіксує події, які можуть бути втрачені у спогадах. Художники використовують свої роботи, щоб розповісти про біль, руйнування та втрату, але також про стійкість, солідарність і людяність. Наприклад, Пабло Пікассо у *“Герніці”* (рис 2.2). Картина відображає жахи бомбардування іспанського міста Герніка під час громадянської війни в Іспанії. Художнє рішення цього монументального полотна є новаторським і багатошаровим:

Картина виконана у чорно-білих тонах, що нагадує газетні репортажі про події. Це підкреслює трагічність моменту, створює атмосферу похмурості та нагадує про смерть і руйнування.

Композиція хаотична, з безліччю перекручених фігур і символів. Пікассо розташував персонажів у тісному просторі, створюючи відчуття хаосу і паніки. Елементи розташовані так, щоб привернути увагу глядача до кожної деталі, а загальний настрій роботи викликає глибокий емоційний шок.

Картина насичена символами:

- Бик: інтерпретується як символ жорстокості, сили або байдужості.
- Кінь: символізує страждання і народ, розірваний війною.
- Лампа у вигляді ока: втілює ідею спостереження, можливо, Бога чи історії, яка фіксує цей момент жаху.
- Фігури людей: жінка, що кричить над тілом своєї дитини, поранені люди, ті, що горять у вогні, – всі вони передають різні аспекти людських страждань [16].

Пікассо використовує кубізм для деформації фігур, що підсилює відчуття хаосу і руйнування. Лінії гострі, фігури розбиті на уламки, що символізує розкол світу і суспільства через війну.

Фігури ніби кричать і метушаться в безнадії. Жодна частина картини не є статичною, що створює відчуття нескінченного болю і руху.

Полотно велике за розміром (3,5 × 7,8 м.), що буквально занурює глядача в трагедію. Величезний масштаб підсилює вплив і робить страждання більш відчутними [7].

«Герніка» є універсальним символом проти війни, що несе послання про жорстокість і безглуздість насильства. Її художнє рішення поєднує авангардні техніки, сильну емоційну виразність і глибоку символіку.

Художники звертаються до теми війни, щоб висловити те, що неможливо передати словами: глибину людських переживань. Вони створюють роботи, які не лише викликають співчуття, але й формують моральні питання щодо сенсу війни, її наслідків та ціни [13]. Картина Егона Шіле «Смерть і дівка» (1915) є однією з найбільш символічних і емоційних робіт австрійського художника. Вона відображає складний період його життя, зокрема стосунки з коханою Валері Нойзель (Валі), а також переживання, пов'язані з Першою світовою війною [11].

Робота відображає страх втрати, розлуку та безвихідь, які відчували люди під час війни [10].

Картина втілює особисті переживання Шіле, а також загальнолюдські теми – страх перед смертю, розлуку і боротьбу за життя та любов. Вона є одним із прикладів експресіоністського мистецтва, яке заглиблюється у внутрішній світ людини, а не лише відтворює зовнішні реалії (рис 2.3); картина відрізняється обмеженою палітрою, приглушеними тонами, які передають драму і меланхолію [14].

Війна руйнує звичний устрій життя, залишаючи за собою страх, розпач і пошуки надії. Художники використовують універсальні символи, такі як діти, матері, руїни чи сцени битви, щоб передати універсальні емоції та сенси. Через ці символи вони закликають замислитися над життям, смертю, силою людського духу і вірою в мир.

У 1927 році Федір Кричевський створив один із найвизначніших своїх творів – триптих *“Життя”*, що складається з трьох частин: (*“Любов”*, *“Сім’я”* та *“Повернення”*)(рис. 2.4, 2.5, 2.6.) У цій монументальній роботі художник майстерно відтворив не лише зовнішню красу простих людей з українського села, а й розкрив їхню душевну велич, моральну силу, стриманість і життєстійкість [18].

Триптих здобув визнання як в Україні, так і за її межами. Зокрема, у 1928 році він мав успіх на Міжнародному конкурсі у Венеції, а в 1933 році частина *“Повернення”* була окремо представлена на виставках радянського мистецтва у Копенгагені та Варшаві [5].

Об’єднувальною ідеєю триптиху стала любов у різних її проявах – як невід’ємна складова життя українського села дореволюційної доби. Центральним героєм усіх трьох частин є молодий чоловік, який проходить через різні етапи життя.

- «Любов» – перша частина триптиху, у якій любов змальована як символ людського щастя. Це почуття, що надає життя глибини та радості, незмінно присутнє у всі часи й епохи.

- «Сім’я» – центральна частина триптиху, яка розповідає історію трьох поколінь однієї родини. Тут любов і підтримка об’єднують усіх, створюючи нерозривний зв’язок між минулим, теперішнім і майбутнім.

Композиція «Любов»: молодий чоловік і жінка, які обіймають одне одного, постають у миті ніжності. Їхні пози показують пристрасть і емоційну близькість. Палітра: Насичені червоні, білі й темні кольори передають енергію почуттів і символізують чистоту (білий), любов (червоний) та глибокі пристрасті. Емоція: Картина випромінює життєву силу, молодість та пристрасть, водночас зберігаючи внутрішню ніжність.

Композиція «Сім’я»: група людей, що утворюють замкнене коло, сидять близько один до одного. В центрі – жінка, що обіймає двох дітей, поряд чоловік, мати яка схилила голову. Палітра: теплі кольори та різноманітні орнаменти на одязі символізують гармонію, затишок і родинний зв’язок.

Динаміка Замкненість композиції підкреслює захищеність сімейного простору. Пози героїв випромінюють любов, взаємопідтримку та турботу. Емоція Картина створює відчуття стабільності та родинної єдності.

Композиція «Повернення»: постаті старших людей на передньому плані – чоловік зігнувся, жінка обіймає його та підтримує. Їхні фігури супроводжує молодий чоловік. Ця сцена передає момент примирення або завершення життєвого шляху. палітра: Тьмяніші, стримані кольори символізують зрілість, спокій і сум. Контраст між молодістю і старістю натякає наплинність часу. Деталі: одяг героїв зберігає народний характер, що відображає спадковість традицій. Емоція: картина викликає відчуття мудрості, досвіду та примирення з життям.

Загальні художні рішення:

Символізм кольорів: білий, червоний, чорний і золотистий присутні у всій серії та акцентують на чистоті, любові, традиції та завершенні.

Українські мотиви: народне вбрання, орнаменти та предмети побуту підкреслюють ідентичність. Динаміка і статика: молодість у «Любові» динамічна, а зрілість і старість у «Сім'ї» і «Поверненні» спокійні й статичні.

Форма триптиха: Розташування серії нагадує релігійні триптихи, що надає композиції монументальності та сакральності.

Кричевський у своїй роботі досягнув тонкої рівноваги між оптимізмом і драматизмом, передаючи красу життя та трагедію, що часом руйнує його найсвітліші моменти. Триптих "*Життя*" став справжньою мистецькою сповіддю про цінності, які є основою людського буття.

Після Другої світової війни творчість Кричевського зазнає серйозних змін. Сталінський режим, переслідування інтелігенції та втрата рідної України залишають глибокий відбиток у його роботах. Портрети цього періоду сповнені смутку й трагізму, а сюжетні композиції стають більш стриманими. Попри це, Кричевський продовжує працювати, створюючи портрети та ескізи, що передають його незламний дух.

Стиль Федора Кричевського поєднує академічну школу з модерністськими підходами. Його твори вирізняються:

- монументальністю композиції. Кричевський часто використовував триптихи, підкреслюючи масштабність і багатшаровість ідей;
- гармонією форми й кольору. У роботах художника простежується тяжіння до лаконічних форм, насиченої палітри й світлотіньових контрастів;
- символізмом. Твори Кричевського сповнені архетипових образів, які відображають глибинні цінності української культури.

Федір Кричевський став одним із фундаторів українського модерного мистецтва. Його роботи надихнули багатьох художників, формуючи унікальну школу живопису, що зберігала національні традиції в умовах радянської цензури.

Його спадщина має величезне значення для розуміння української культури першої половини ХХ століття. Вона поєднує високу естетику, глибокий психологізм і гуманізм, залишаючись актуальною й сьогодні.

Федір Кричевський – це художник, який зумів відобразити душу українського народу, його страждання й прагнення до свободи. Його творчість є яскравим прикладом того, як мистецтво може стати виразником національної ідентичності й універсальних людських цінностей.

Кризи часто змушують художників експериментувати з новими формами і техніками, щоб передати руйнівну реальність. Наприклад, після Першої світової війни з'явилися такі мистецькі напрямки, як експресіонізм і дадаїзм, які стали відповіддю на жахи війни. Через новаторство митці намагалися зрозуміти світ, що змінився, і показати його глядачеві.

Для багатьох художників війна була не лише темою, але й особистим досвідом. Втрата рідних, бідність, депресія або перебування у зоні бойових дій часто ставали рушієм для створення сильних і драматичних творів. Кете Кольвіц, яка втратила сина на фронті, створювала свої графічні серії не тільки як художниця, але й як мати, яка пережила трагедію [1].

Кете Кольвіц (1867–1945) – видатна німецька художниця, графік і скульптор, яка залишила глибокий слід у мистецтві XX століття. Її роботи стали голосом соціальної несправедливості, страждань війни та боротьби трудового класу. Кольвіц займала унікальне місце серед художників свого часу завдяки поєднанню мистецької виразності, глибокого гуманізму й соціальної критики. Її творчість відображала особистий досвід та спостереження за життям простих людей, робітників і матерів

Кете Кольвіц відома переважно своїми графічними роботами – офортами, літографіями, дереворитами, а також скульптурою. Її стиль вирізняється мінімалізмом, виразністю ліній і увагою до людських емоцій. Чорно-біла палітра підсилює драматизм її творів [2].

Мати й дитина – ключові образи в багатьох роботах Кольвіц. Вони символізують як любов і турботу, так і біль втрати. Серія “*Війна*” (1922–1923) (рис. 2.7, 2.8) відображає трагічну долю матерів, які втратили синів на полях Першої світової війни.

Після втрати сина Петера в 1914 році Кольвіц присвятила свою творчість боротьбі проти війни. Її плакати “*Ніколи більше війни*” (1924) і “*Допоможіть дітям!*” (рис. 2.9) стали символами пацифістського руху.

Кете Кольвіц стала уособленням мистецтва, яке поєднує естетичну довершеність із соціальною активністю. Її роботи вплинули на розвиток експресіонізму та графічного мистецтва, а також надихнули цілі покоління художників і активістів [3].

Її творчість залишалася актуальною навіть за життя: у 1928 році вона стала першою жінкою, обраною до Пруської академії мистецтв. Однак з приходом нацистів до влади Кольвіц була позбавлена цієї посади, а її роботи зазнавали цензури через “дефетизм”. Це приклад художника, який використав мистецтво як засіб боротьби за справедливість і мир. Її творчість є не лише відображенням болючих сторінок історії, а й закликом до гуманності. Сьогодні її спадщина залишається надзвичайно актуальною, нагадуючи про

цінність людського життя та силу мистецтва у протистоянні несправедливості [19].

Сучасна війна в Україні стала потужним поштовхом для українських художників до творчого осмислення подій та реакції на них. Митці, часто ризикуючи власним життям, використовують свої роботи, щоб документувати війну, висловлювати протест і підтримувати дух українського народу. Їх мистецтво стало важливим засобом комунікації, способом залучення уваги світу до трагедії та героїзму українців. Мистецтво дозволяє висловлювати складні емоції - біль, злість, розпач і водночас надію та стійкість. Художники через свої роботи переосмислюють травматичний досвід і діляться ним із глядачами, що допомагає пережити та осмислити складну реальність.

Українські митці створюють не лише про війну як жахливу реальність, а й про людські цінності, які допомагають її пережити: свободу, любов, надію, співчуття. Вони показують, що навіть у найтемніші часи залишається місце для творчості й відродження. Ця тема стає платформою для діалогу між українським народом та світом. Мистецтво перетворюється на зброю, яка не руйнує, а будує - будує розуміння, підтримку та спільне майбутнє.

Робота Інни Харчук із цитатою «...Ви народили дітей, які не знали світу без України і наші не знатимуть» (рис. 2.10) глибоко резонує з темою війни, національної ідентичності та поколінь. Через цю роботу художниця, ймовірно, передає біль і трагічність сучасних реалій, коли нові покоління українців змушені дорослішати в умовах війни, не знаючи мирного життя.

Втрачена ідея нормального дитинства: у творі звучить біль про те, що сучасні діти ростуть у світі, де війна стала невід'ємною частиною їхнього життя. На противагу цьому, попередні покоління знали Україну як мирну землю, і цей контраст підкреслює жах сучасної ситуації.

Цитата нагадує про тяглість історії України, де кожне покоління, хоч і в різних умовах, було змушене боротися за право на існування своєї культури, державності та мови.

Слова «наші не знатимуть» є прямою вказівкою на те, що війна руйнує мрії про мирне майбутнє, створюючи нову реальність, де діти змалку знайомляться з жахіттями війни. Попри трагізм, у роботі відчувається заклик не здаватися, адже попередні покоління українців зберегли країну, щоб вона існувала для їхніх дітей. Тепер завдання сучасних батьків – зробити все, щоб Україна залишалася вільною для майбутніх поколінь.

Робота, ймовірно, наповнена символізмом: використання контрастних кольорів, можливо, акцентує увагу на розриві між минулим і теперішнім; фігури людей чи абстрактні форми передають емоційний стан – тривогу, смуток і водночас стійкість. Якщо картина включає червоні, чорні чи сірі відтінки, це може символізувати кров, скорботу, але також силу і незламність. Інна Харчук у цій роботі відображає колективний біль українців, але водночас підкреслює їхню незламність. Її послання звертається до кожного: пам'ятати, боротися й створювати майбутнє, де діти знову зможуть жити в мирній Україні.

Також картина Фелікса Нуссбаума «Скорботні» або «Сльози» (1938) (рис. 2.11) є глибоко емоційною роботою, що відображає трагічну атмосферу передчуття смерті, яка охопила європейських євреїв перед початком Другої світової війни.

На полотні зображені мати з дитиною, які стоять у стані глибокого горя, тривоги та відчаю. На фоні могили що кажуть про неминучу долю. Темна кольорова гама, тісно притиснуті одна до одної фігури та загальна композиція передають атмосферу безвиході. Вирази облич, пригнічений погляд героїв вказують на глибокі страждання.

Ця робота відображає внутрішній стан самого художника, який уже відчував загрозу антисемітської політики нацистського режиму. Через картини Нуссбаум намагався передати свою тривогу за майбутнє, біль і безсилля перед наростаючою катастрофою, яка невдовзі переросте в Голокост. «Скорботні» можна розглядати як художню документацію емоційної атмосфери часу, коли надія згасала, а страх і розпач охоплювали людей.

Олексій Шербак у своїй роботі «Біль всередині» (рис. 2.12.) створив потужний візуальний образ, який передає складний спектр емоцій, пов'язаних із внутрішніми стражданнями та боротьбою. Картина виконана у змішаній техніці, що доповнює її багатошаровість та символізм. Емоційний біль та вразливість

Фігура людини здається «розмитою» та тендітною, що може символізувати руйнівну дію емоційних травм. Хаотичні лінії та фрагменти навколо неї створюють враження, ніби біль виходить за межі фізичного і стає всепоглинаючим.

Зображення натякає на розмивання меж між внутрішнім «я» і зовнішнім світом, можливо, через втрату сенсу, ідентичності або через конфлікти із самим собою.

Присутність рослинності й органічних елементів може вказувати на зв'язок між людською душею та природою. Однак, порушена гармонія композиції натякає на конфлікт між життям і руйнуванням.

Трансформація через біль, картина може розповідати про те, як біль змінює людину, формуючи новий стан існування, навіть якщо цей процес виглядає хаотичним і болісним. Кольорова палітра: теплі коричневі та брудні зеленуваті тони створюють гнітючу атмосферу, посилюючи відчуття внутрішнього напруження. Фрагментарність, використання розривів та хаотичних мазків символізує розірваність внутрішнього світу. Рослинність, частини тіла та абстрактні форми нагадують сни або фрагменти спогадів, що відображають психологічний стан. Робота Шербака змушує глядача відчувати й осмислювати власні переживання, провокуючи на діалог із самим собою про те, що означає біль та як він впливає на наше життя.

Через зображення війни художники часто намагаються донести до суспільства послання про необхідність миру. Вони закликають замислитися над наслідками насильства та війни для людства. Їхні роботи стають не лише свідченням минулих подій, але й попередженням для майбутніх поколінь.

Висновок до другого розділу

Розглянуто зразки образотворчого мистецтва майстрів, таких як Тетяна Яблонська, Пабло Пікассо, Федір Кричевський, Еган Шіле, Кете Кольвіц, Інна Харчук, Олексій Щербак. Їхні роботи є яскравими прикладами мистецького осмислення важких соціальних та історичних подій, особливо теми війни.

Тема війни займає особливе місце у творчості художників, адже вона відображає одні з найгостріших аспектів людського буття. Війна є символом трагедії, страждань, втрат, але водночас і нагадуванням про силу людського духу, прагнення до свободи та миру. Митці через свої твори прагнуть не лише зафіксувати реальність, а й передати емоційний та духовний досвід, який війна залишає в людських серцях, не лише документують жахіття сучасної війни, а й висловлюють віру у відродження, незламність народу та перемогу.

РОЗДІЛ 3

ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПРАКТИЧНІЙ АВТОРСЬКІЙ РОБОТІ «МАЙБУТНЄ»

Третій розділ складається з двох підрозділів та висновку, де розглядаються особливості художнього образу Дитини авторському творі та його композиційне та колористичне рішення.

3.1. Художній образ дитини в авторському творі

Тема війни та думки про майбутнє стали надзвичайно актуальними для мене. Війна змінила моє життя, позбавивши багатьох важливих складових, які формують юність. Замість безтурботних студентських років я опинилася в ситуації, де доводиться боротися з невизначеністю. Я втратила можливість повноцінно навчатись в університеті, залишила свій рідний дім, і зараз не можу гуляти вулицями свого міста з друзями, як це було колись. Ця вимушена

розлука з рідними місцями та втрата звичного ритму життя змушують глибше замислюватися над тим, що чекає мене попереду.

Думки про майбутнє переповнені тривогами. Я часто уявляю, яким буде світ, у якому зростатимуть мої діти. Чи доведеться їм також переживати жахи війни? Чи зможуть вони жити вільно, без страху за своє життя та майбутнє? Ці питання хвилюють мене як особистість і як представницю свого покоління, яке зараз несе тягар війни й мусить шукати сили для побудови нового життя [25].

Однак діти, навіть в умовах війни, дивляться на світ інакше. Їхня чистота, безпосередність і віра в краще майбутнє викликають захоплення. На відміну від дорослих, які часто сповнені тривог і обтяжені реаліями, діти не знають повного виміру зла. Вони здатні швидко забувати погане й зберігати у своїх серцях світло. Вони мріють про яскравий, казковий світ, сповнений добра й радості, навіть коли реальність навколо є похмурою. Ця здатність надихає й нагадує дорослим про важливість боротьби за краще майбутнє, яке буде вільне від насильства та страждань.

Дитяча віра в добро та їхні мрії про щасливе життя стають своєрідним джерелом надії для тих, хто поруч. Саме це усвідомлення надихає мене, незважаючи на всі труднощі, вірити у відродження, у світ без війни, де нові покоління зможуть жити щасливо й мирно.

Розглянуті зразки образотворчого мистецтва майстрів станкового живопису допомогли усвідомлено підійти до створення образу дитини в авторському творі.

Було обрано сцену, у якій дитина зображена в оточенні казкового світла, що символізує чистоту, добро та надію на краще майбутнє. Кіт, який сидить поруч, дивиться назад, наголошуючи на здатності тварин відчувати потойбічні сили та приховану небезпеку. Атмосфера картини побудована так, щоб підкреслити контраст між світлом дитинства та темрявою хаосу, яка намагається прорватися, але зупиняється перед аурою дитини.

Поступово було визначено основні елементи композиції: промені світла навколо дитини, що передають силу її аури, книги й олівці як символи навчання та творчості, а також силуети страхів і зла, які залишаються на задньому плані. Усе це створює гармонійну композицію, яка передає ідею протистояння добра і зла [23].

Книга та олівці, зображені поруч із дитиною, є важливими символами, які акцентують увагу на прагненні до навчання, розвитку та творчості навіть у найскладніших обставинах. Книга уособлює знання, мудрість і можливість відкривати нові горизонти, незалежно від зовнішніх обставин. Вона символізує зв'язок із минулим, яке зберігає накопичений досвід людства, і майбутнім, що відкривається через навчання та пізнання [20].

Олівці, як інструмент творчості, нагадують про те, що діти мають природний дар фантазувати, створювати й висловлювати свої думки. Вони уособлюють можливість формувати світ, у якому кожна дитина є творцем. Навіть у часи війни, коли реальність здається зруйнованою, творчість допомагає дитині будувати власний казковий простір і зберігати надію на краще.

Ці елементи в композиції підкреслюють, що навіть серед хаосу війни дитина має право й можливість навчатися, мріяти та розвиватися. Книга й олівці стають символами незламності людського духу, який прагне знань і створення нового, кращого світу, попри всі негаразди. Вони наголошують на тому, що саме освіта й творчість є шляхами до миру, відновлення та розвитку суспільства [22].

Зібравши достатньо інформації, почалася робота над картинною за допомогою пошукових ескізів та замальовок (рис. 3.1). Задум образу та композиційного рішення мав бути лаконічним, але водночас виразним. У нагоді стали графічні матеріали: проста акрилова фарба, які дозволили швидко створити базові ескізи (рис. 3.2). Композиція акцентувала увагу на центральному образі дитини, тоді як деталі заднього плану виконували роль контрастного тла.

Кожен окремий елемент – дитина, кіт, промені світла та елементи хаосу – взаємодіє з іншими, створюючи єдину композицію. Основна ідея твору стає зрозумілішою й переконливішою, коли світло навколо дитини пробивається над тінями та негативом, показуючи незламність добра.

3.2 Композиційне та колористичне рішення авторського твору

При створенні авторського твору головним завданням було передати внутрішній світ дитини, її чистоту, віру в добро та непохитну надію на краще майбутнє. В центрі композиції зображено дитину, навколо якої зосереджений головний смисловий і візуальний акцент. Світло, що оточує її, створює атмосферу захисту, віри та надії. Дитина стає символом людської незламності та здатності зберігати добро навіть у найтемніші часи.

Композиційний центр знаходиться на перетині золотого січення, де розташована фігура дівчинки, таким чином увага глядача концентрується на персонажі (рис 3.4).

Композиційне рішення вибудовано так, щоб увага глядача природно концентрувалася на центральній фігурі. Промені світла, які оточують дитину, утворюють символічний бар'єр, що захищає її від хаосу й зла, зображених на задньому плані. Ці промені виконують дві функції: вони створюють художній контраст між теплим, спокійним простором навколо дитини та похмурою, загрозливою атмосферою заднього плану, а також слугують символом внутрішньої сили, яка випромінюється з дитячої душі.

Поза дівчинки спрямована до світла, яке є уособленням надії та майбутнього. Дівчинка не тільки розташована в центрі композиції, але й її поза, а саме її напрямок погляду і положення тіла, акцентує увагу на тому, що вона та обличчя, направлене до світла, що знаходиться перед нею. Це положення тіла символізує пошук, бажання пізнати нове, глибоке усвідомлення себе в світі. Погляд дівчинки, хоча й невинний, але водночас допитливий, підкреслює її внутрішній рух, прагнення до розуміння і знання. Її

очі ніби випромінюють допитливість і відкритість, вони шукають відповідей на питання, які ставить світ [21].

Допитливий погляд дитини може бути метафорою для невідомого майбутнього, яке вона прагне досягнути. У цьому погляді є поєднання дитячої наївності та глибокої внутрішньої сили, яка прагне знайти сенс у хаосі навколишнього світу. Оскільки її очі звернені до світла, можна тлумачити це як символ надії, що завжди є в кожній дитині, навіть у найскладніших обставинах.

Ця поза та погляд передають не лише фізичну настанову, але й внутрішній стан персонажа – бажання зберегти чистоту і надію, не дивлячись на всі труднощі і темряву, що її оточує. Світло, на яке вона дивиться, може бути метафорою кращого майбутнього, яким вона прагне обійняти цей світ, і яке стане її шляхом до самореалізації і розвитку.

Завдяки такій позі і погляду дівчинка в картині виступає не просто як пасивний персонаж, а як активний учасник процесу змін і відродження, спрямованих до світла та позитивних змін. Її допитливий погляд додає картині глибини, підкреслюючи, що, попри всі страхи та невизначеність, вона готова рухатися вперед і шукати відповіді в світлі.

Ключовим елементом композиції є кіт, що знаходиться поруч із дитиною. Його позиція та погляд, спрямований назад, додають сюжету глибини. Кіт символізує не лише дружбу й турботу, а й захисника, здатного помічати небезпеку, яку людина не завжди бачить. Він ніби слугує охоронцем, який допомагає зберегти світ дитини недоторканим від зла.

Книжки та олівці, зображені поруч із дитиною, є важливими символами навчання, розвитку та творчості. Вони підкреслюють, що навіть у найскладніших умовах війни діти мають право пізнавати світ, розвиватися та творити. Книга символізує мудрість, знання та прагнення до майбутнього, вільного від темряви й руйнації. Олівці, як інструменти творчості, нагадують про важливість зберігати здатність фантазувати й створювати, навіть коли реальність здається надто похмурою. Разом ці елементи підкреслюють, що

розвиток і освіта – це ключ до відродження та досягнення гармонійного майбутнього.

Одним із ключових композиційних прийомів у творі є використання контрасту кольоровості постаті дитини і ахроматичного фону. Цей контраст не лише підкреслює емоційне навантаження картини, але й поглиблює її символічний зміст. Пошук кольорового рішення (рис. 3.3). Постать дитини, зображена в яскравих, теплих тонах – золотистих, ніжно-блакитних, жовтих – виступає як центральна фігура, навколо якої концентрується вся увага глядача. Теплі кольори символізують чистоту, надію та невинність, передаючи світлу ауру персонажа. Вони створюють відчуття теплоти, радості та оптимізму, немов би світло, яке випромінюється від дитини, втілює віру в краще майбутнє.

На фоні цього світла, натомість, використано ахроматичні кольори – чорний, сірий відтінки – що створює сильний контраст з кольоровою постаттю. Ахроматичний фон є свідченням хаосу, темряви та невизначеності. Це тло не має кольорової насиченості, що символізує відсутність життя, емоцій та гармонії. Це ніби невидимий бар'єр, що відокремлює дитину від світу зла, зображеного позаду.

Такий контраст не тільки візуально підсилює образ дитини, роблячи її «освітленою» у порівнянні з темним і розмитим оточенням, але й вносить глибокий філософський підтекст. Ахроматичний фон стає уособленням світу, позбавленого кольору, що символізує безжальність, темряву та відсутність надії. Водночас дитина, окрім того, що є яскравим кольоровим акцентом, виступає символом майбутнього, яке несе нові можливості та відродження.

Цей контраст також акцентує увагу на вразливості дитини у світі, де панує темрява і загроза. Однак, яскраве світло, що виходить від неї, стає символом незламної надії, яка може розірвати тьму. Саме через це контраст кольорів підсилює основну ідею твору: добро і чистота дитини здатні перешкодити злу і створити світле майбутнє, в якому немає місця для темряви.

Таким чином, колірний контраст між постаттю дитини і ахроматичним фоном не лише служить композиційним прийомом, а й має глибоке символічне значення, підкреслюючи незламну силу добра та надії в умовах найтемніших обставин.

Особлива увага приділена деталям. Світлові акценти, спрямовані на фігуру дитини, допомагають виділити її як центральну постать твору. Темрява на задньому плані, хоча й має загрозливий характер, виглядає розмитою, що символізує її безсилля перед силою дитячої аури та добра. Навіть хаос, зображений через динамічні форми й тривожні кольори, залишається віддаленим від дитини, підкреслюючи її захищеність.

Гармонія композиції досягається через ретельний баланс світла та тіні, кольору та форми. Діагональні лінії світла, які пронизують картину, створюють динаміку, водночас залишаючи загальний настрій спокійним і позитивним. Простір навколо дитини здається ніби відокремленим від зовнішнього світу, нагадуючи про силу добра, яке може захистити навіть у найважчих умовах.

Таким чином, композиційне й колористичне рішення твору дозволяє передати багатогарний зміст: дитяча чистота та віра в добро є найпотужнішою силою, яка здатна протистояти злу. Картина стає не лише художнім образом, а й емоційним посланням, яке закликає зберігати віру в краще та боротися за світле майбутнє (рис. 3.8).

Висновок до третього розділу

При втіленні художнього образу в авторській картині були використані зразки робіт художників з аналогічними темами, що допомогли знайти рішення до своєї роботи.

У створенні авторського образу дитини в картині було використано концептуальні елементи, що допомогли втілити основну ідею та символіку теми надії, чистоти та віри у майбутнє. Художній образ дитини створювався

лаконічно, але водночас виразно, зокрема через її позу та погляд. Напрямок її обличчя до світла та погляд підкреслюють її внутрішню силу та безмежну віру в краще майбутнє, яке вона уявляє. Ця виразна позиція дитини є центральною в композиції, і саме на ній зосереджується основна увага глядача.

Композиційно картина побудована таким чином, що дитина стає емоційним центром, а промені світла навколо неї створюють відчуття її аури, підсилюючи відчуття чистоти та невинності. Зовнішній хаос і небезпеки навколо дитини не здатні проникнути в її світ, що символізує непереможну силу добра, яке забезпечує їй безпеку та надію. Водночас, тварина, кіт, дивлячись назад, підсилює ідею того, що навіть у темряві світу є ті, хто здатен відчувати загрозу та зло, що наближається.

Кольорова палітра картини використовує яскраві, теплі відтінки для зображення дитини, що контрастують з темним, ахроматичним фоном. Такий контраст дозволяє створити атмосферу світла, яке виходить від дитини, відображаючи її оптимізм та віру в краще майбутнє. Теплі кольори, які оточують дитину, символізують надію, в той час як темні кольори поза її ауру нагадують про складнощі і небезпеки навколишнього світу.

Отже, композиційне та колористичне рішення картини ефективно передає головну ідею, підкреслюючи контраст між чистотою дитячого світогляду та реаліями зовнішнього світу. Це рішення не лише надає картині емоційного навантаження, але й надає їй глибокого символізму, підкреслюючи важливість віри в майбутнє і відродження навіть в умовах війни.

ВИСНОВКИ

1. Дипломна композиція «Майбутнє» є не тільки актуальною, важливим аспектом для відображення емоційного стану суспільства та розкриття внутрішнього світу дітей у складних обставинах воєнних конфліктів. Ця тема дозволяє глибше зрозуміти, як війна впливає на дитячу свідомість, формує їхні мрії, страхи та надії. Аналіз художніх робіт, що досліджують цю проблему, свідчить про її значущість для сучасного мистецтва як засобу вираження та осмислення колективного досвіду. Вона сприяє створенню простору для діалогу, який допомагає будувати спільне уявлення про майбутнє, навіть у контексті війни.

2. У процесі дослідження було проведено аналіз зразків світового та українського образотворчого мистецтва, що розкривають тему війни, дитинства та гуманістичних цінностей. Значний вплив на формування концепції мали роботи Пабло Пікассо («Герніка»), де через символіку і драматизм передано жахи війни, а також Кете Кольвіц, яка створювала образи дітей як символів вразливості та водночас надії. Роботи Федора Кричевського («Життя») стали прикладом багатошарової композиційної побудови, що поєднує драматизм із гармонією. Аналіз цих зразків дозволив усвідомити важливість символізму, контрастів і деталізації у створенні глибоких художніх образів.

3. Основна ідея картини «Майбутнє» полягає у зображенні світлого майбутнього, втіленого через образ дитини, яка, попри хаос і руйнування, випромінює віру, надію та чистоту. Композиція побудована на контрасті світлих і теплих кольорів центрального образу з темним і хаотичним фоном, що символізує руйнівну природу війни. Дитина є центром картини, її постать акцентована променями світла, які уособлюють захист, віру в майбутнє і духовну силу.

4. Композиція авторської картини побудована на поєднанні елементів, які підкреслюють тему боротьби світла та жахів війни. Головна фігура розташована по золотому перерізу композиції, що дозволяє акцентувати увагу на емоційному стані та символічній взаємодії. Паузи тла створюють відчуття простору, наповненого невисловленими духами війни та страхами, що додає драматичності сюжету.

Промені світла в композиції спрямовують погляд глядача до ключових фігур, від яких ніби розходяться хвилі світла – символ надії та віри. Світловий контраст формується через відображення на предметах, деталях одягу та обличчях персонажів, що допомагає об'єднати всі елементи картини в єдину гармонійну дію.

Кольорова гама побудована на теплих відтінках із домінуванням золотисто-жовтих та м'яких пастельних тонів, які символізують світло надії навіть у темні часи. Використання таких кольорів посилює емоційно-чуттєве сприйняття твору, підкреслюючи водночас внутрішню силу та стійкість дітей, що вірять у краще майбутнє, попри бставини,на контрасті з дівчинкою тло виконано в темних та сірих показуючи хаос пануюий навколо.Кваліфікаційна робота стала унікальним прикладом синтезу художніх традицій і сучасного підходу до створення композиції, яка несе в собі важливе емоційне і символічне навантаження. Картина *«Майбутнє»* демонструє, що навіть у складних умовах людський дух здатен зберігати віру в добро, творчість і освіту як основу відновлення гармонії в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. **The Art Story Foundation.** *Käthe Kollwitz: Biography and Analysis.* Висвітлює антивоєнну графіку, зокрема серії «Війна» та «Жінки». [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.theartstory.org>.
2. **ЮНЕСКО.** Біографія та творчість Кете Кольвіц. Аналітична стаття про вплив воєн на її мистецтво. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.unesco.org>.
3. **Harpers Bazaar Україна.** *Мистецтво під час війни.* Огляд робіт сучасних художників і паралелі з історичними прикладами, зокрема Кете Кольвіц. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://harpersbazaar.com.ua>.
4. **Українознавчий альманах.** *Тетяна Яблонська: Живопис на межі війни та відродження.* Дослідження ранніх робіт Яблонської, зокрема тем, пов'язаних із Другою світовою війною. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ukralmanac.univ.kiev.ua>.
5. **Архів Національного музею України.** Каталог робіт Федора Кричевського з воєнними мотивами, включаючи картину «Життя». [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://namu.kiev.ua>.
6. **Tate Modern.** *Felix Nussbaum and Holocaust Art.* Аналіз творчості Нуссбаума в контексті Голокосту та воєнного досвіду. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.tate.org.uk>.
7. **The Art Story Foundation.** *Pablo Picasso: Guernica.* Історія створення картини як антивоєнного символу. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.theartstory.org>.
8. **Drukarnia.** *Війна і мистецтво.* Аналітична стаття про розвиток батального жанру в Україні та Європі. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://drukarnia.com.ua>.

9. **Dobrovolski S.G.** Global climatic changes in water and heat transfer-accumulation processes. Elsevier, Amsterdam et al., 1992. 282 p.
10. **The Art Story Foundation.** Egon Schiele: Artist Biography and Analysis. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.theartstory.org>.
11. **Vienna1.one.** Життя і творчість віденського художника Егона Шіле. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://vienna1.one> .
12. **Greelane.** Egon Schiele's Artistic Vision and Legacy. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.greelane.com> .
13. **Arthive.** Egon Schiele: Biography, Creativity, and Key Works. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://arthive.com> .
14. **Artcyclopedia.** Schiele, Egon: Key Paintings and Artistic Influence. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.artcyclopedia.com>.
15. **Vienna Art History Museum.** Egon Schiele: His Artistic Evolution. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.khm.at>.
16. Пікассо П. “Герніка” як приклад антивоєнного мистецтва: аналіз і символізм // Художня спадщина ХХ століття. — Київ: Мистецтво, 2010. — С. 34–45.
17. Яблонська Т. Життєствердна енергія у мистецтві. — Київ: Вид. “Либідь”, 1998.
18. Кричевський Ф. “Життя”: творче і символічне осмислення. // Образотворче мистецтво України ХХ століття. — Харків: Ранок, 2012.
19. Кольвіц К. Графічне мистецтво та його гуманістичні мотиви: збірка репродукцій. — Львів: АртВидав, 2005.
20. Лекар О. М. Символізм у живописі: історія та сучасні інтерпретації. — Харків: Видавництво ХНУ, 2017. — 256 с.

21. . Бойко В. Психологічний вплив кольору в образотворчому мистецтві. // Мистецтвознавчі дослідження. – 2019. – №12. – С. 89–96.
22. Тарасенко І. Т. Основи композиції в образотворчому мистецтві. – Київ: Мистецтво, 2001.
23. Гончаренко О. Сучасні напрями у відображенні воєнних подій у живописі. // Актуальні проблеми мистецтвознавства. – 2020. – Вип. 5. – С. 22–30.
24. Міжнародний каталог сучасного мистецтва. – Париж: Art Global, 2018.
25. Хивренко І. Героїзм у живописі: відтворення духу часу. – Одеса: Мистецька спадщина, 2015.

ДОДАТКИ

Додаток А. Список ілюстрацій

1. Рисунок 2.1. Тетяна Яблонська. «Ворог наближається». 1944 рік
2. Рисунок 2.2. Пабло Пікассо. «Грінка». 1937 рік
3. Рисунок 2.3. Егон Шіле. «Смерть і Діва» 1915 рік
4. Рисунок 2.4. Федір Кричевський «Любов». 1927 рік
5. Рисунок 2.5. Федір Кричевський «Сім'я». 1927 рік
6. Рисунок 2.6. Федір Кричевський «Повернення ». 1927 рік
7. Рисунок 2.7. Кете Кольвіц серія робіт «Війна». 1923 рік
8. Рисунок 2.8. Кете Кольвіц серія робіт «Війна». 19 рік
9. Рисунок 2.9. Кете Кольвіц «Ніколи більше війни». 1924 рік
10. Рисунок 2.10. Фелікс Нуссбаум «Скорботні» або «Сльози». 1938 рік
11. Рисунок 2.11. Інна Харчук «Ви народили дітей, які не знали світу без України і наші не знатимуть» 2023 рік
12. Рисунок 2.12. Олексій Щербак «біль в середині» 2023 рік
13. Рисунок 3.1. Туржанська Софія. Пошуковий нарис
14. Рисунок 3.2. Туржанська Софія. Пошук композиційного рішення до картини «Майбутнє».
15. Рисунок 3.3. Туржанська Софія. Пошук кольорового рішення до картини «Майбутнє».
16. Рисунок 3.4. Туржанська Софія. Етюд до картини «Майбутнє».
17. Рисунок 3.5. Туржанська Софія. Етап роботи до картини «Майбутнє».
18. Рисунок 3.6. Туржанська Софія. Етап роботи до картини «Майбутнє».
19. Рисунок 3.7. Туржанська Софія. Етап роботи до картини «Майбутнє».
20. Рисунок 3.8. Туржанська Софія. Майбутнє. 2024

Додаток Б. Альбом ілюстрацій

Рисунок 2.1. Тетяна Яблонська. «Ворог наближається»

Рисунок 2.2. Пабло Пікассо. «Грінка»

Рисунок 2.3. Егон Шіле. «Смерть і Діва».

Рисунок 2.4. Федір Кричевський. «Любовь»

Рисунок 2.5. Федір Кричевський. «Сім'я»

Рисунок 2.6. Федір Кричевський. «Повернення»

Рисунок 2.7. Кете Кольвіц. Серія робіт «Війна»

Рисунок 2.8. Кете Кольвіц. Серія робіт «Війна»

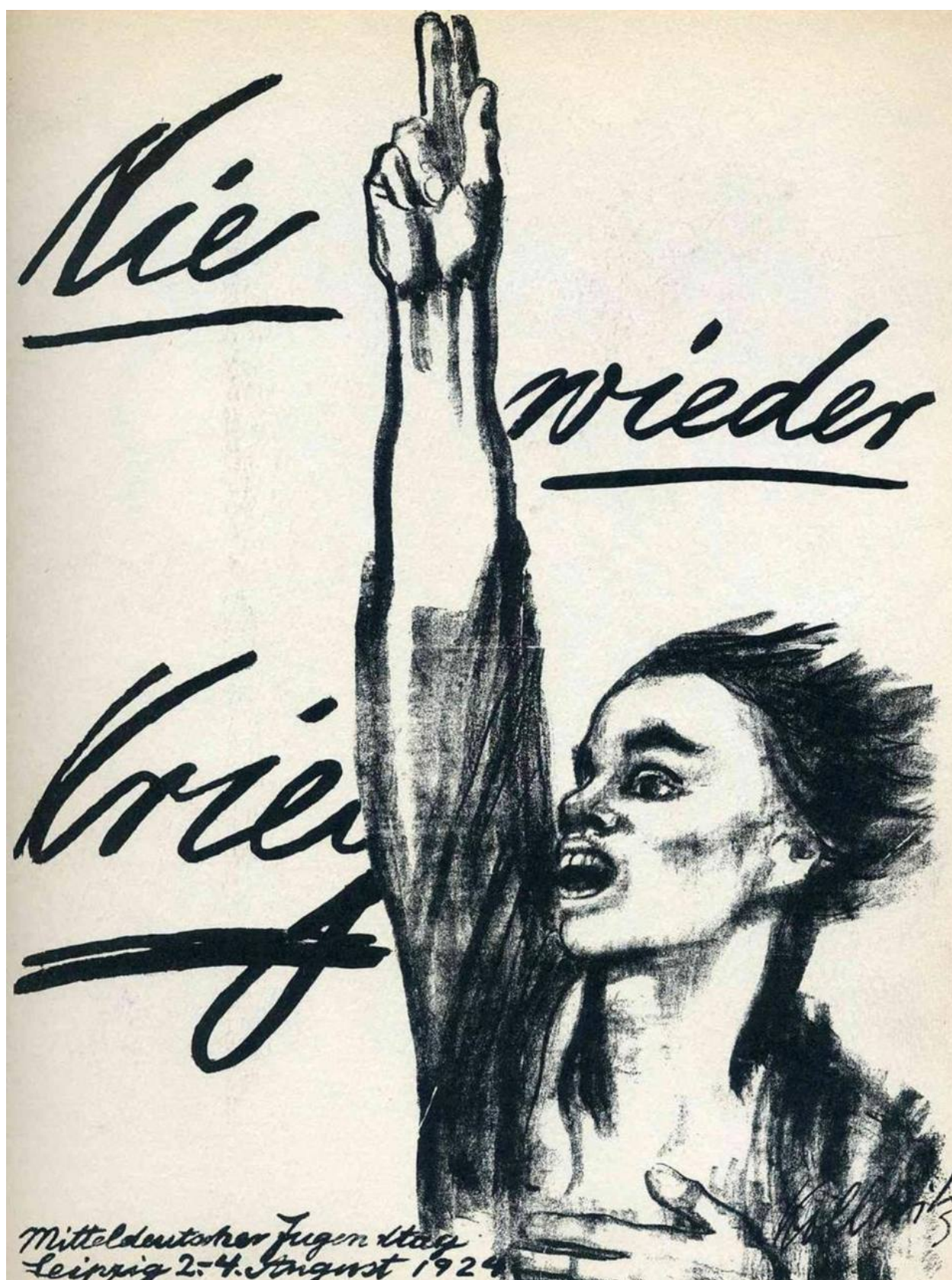

Рисунок 2.9. Кете Кольвіц. «Ніколи більше війни»

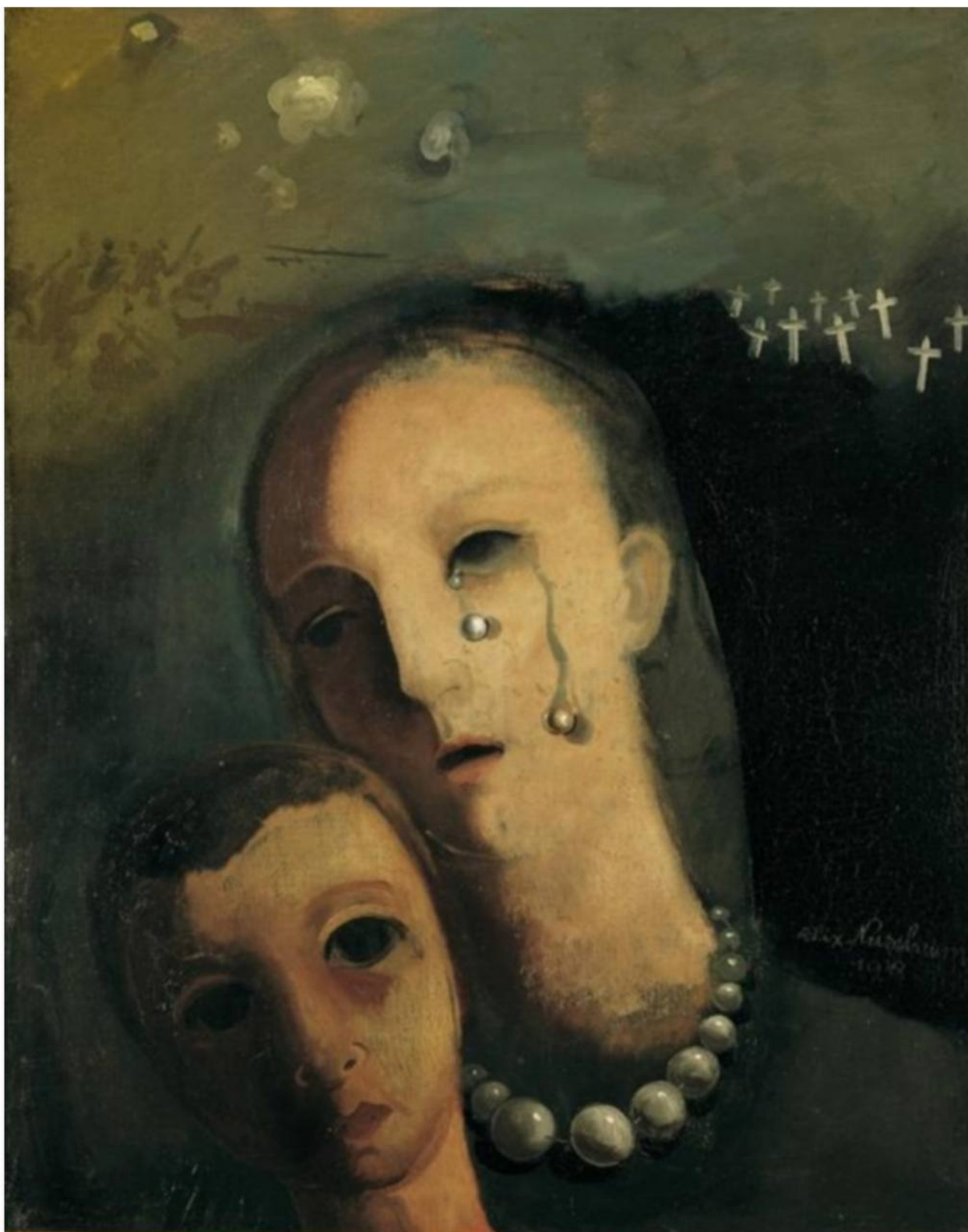

Рисунок 2.10. Фелікс Нуссбаум. «Скорботні» або «Сльози»

Рисунок 2.11. Інна Харчук. «Ви народили дітей, які не знали світу без України і наші не знатимуть»

Рисунок 2.12. Олексій Щербак. «Біль в середині»

Рисунок 3.1. Туржанська Софія. Пошуковий нарис

Рисунок 3.2. Туржанська Софія. Пошук композиційного рішення до картини «Майбутнє».

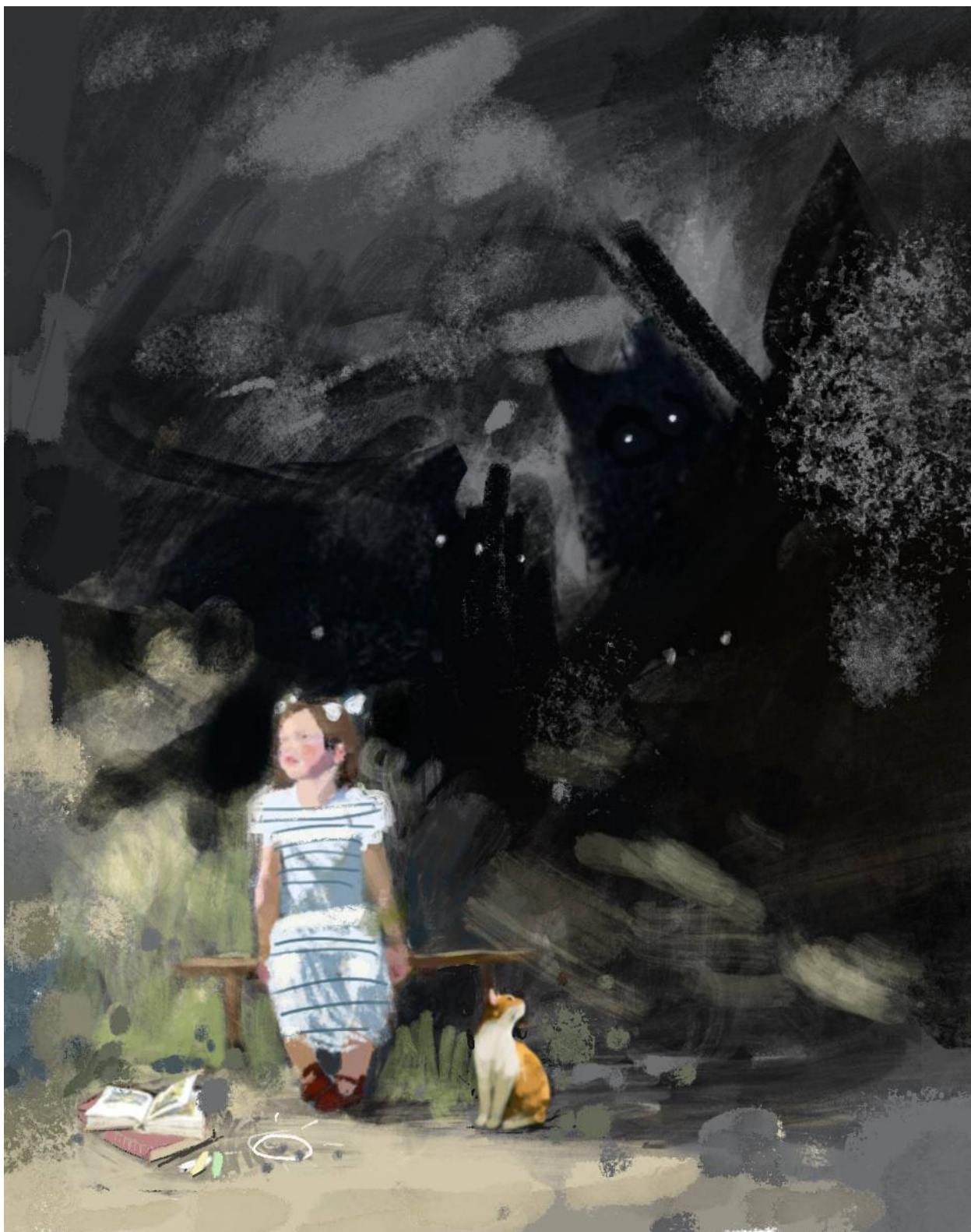

Рисунок 3.3. Туржанська Софія. Пошук кольорового рішення до картини «Майбутнє».

Рисунок 3.4. Туржанська Софія. Етюд до картини «Майбутнє».

Рисунок 3.5. Туржанська Софія. Етап роботи до картини «Майбутнє».

Рисунок 3.6. Туржанська Софія. Етап роботи до картини «Майбутнє».

Рисунок 3.7. Туржанська Софія. Етап роботи до картини «Майбутнє».

Рисунок 3.8. Туржанська Софія. Майбутнє. 2024